

UUSI SANASTOPROJEKTI

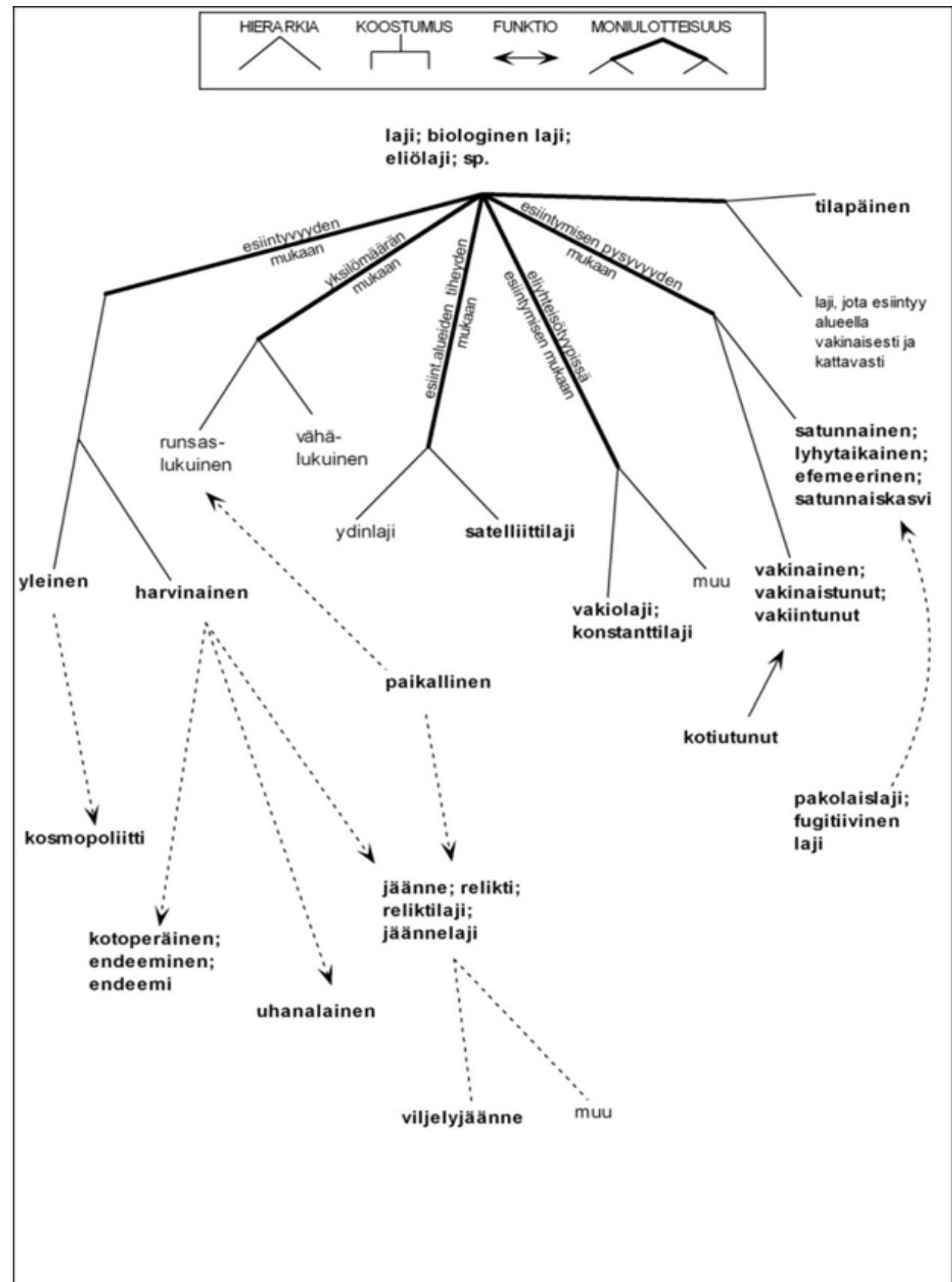
Uuden sanastoprojektiin käynnistäminen

Uuden aihealueen sanastotyö kannattaa aloittaa olemassa olevien aineistojen kartottamisella. Onko alalla olemassa valmiita sanastoja? Missä muodossa ne ovat? Onko sanalistoja, määritelmiä, vastineita? Jos on olemassa esimerkiksi painettuja sanakirjoja, kenellä on niihin oikeudet ja missä muodossa niitä voisi käyttää Tieteen termipankissa?

Valmiit sanastot ovat hyvä pohja sanastotyön aloittamiseen. Ensin pitää arvioida aineistojen käytökelpoisuutta, esimerkiksi ajantasaisuutta. Jos valmiita, käytökelpoisia sanastoja määritelmään on ja jos niihin saadaan oikeudet, voidaan suuria aineistomääriä tuoda yhdellä kertaa tietokantaan. Yksi hyvä lähtökohta eri tieteenvaikeilla voisi olla kartoittaa yliopistojen perus- ja aineopinnoissa käytettävä terminologia, esimerkiksi aineopintojen lopputenttikirjallisuuden termistö.

Moneestaan valmiita, määritelmät sisältäviä termistöjä ei ole tai niitä ei ole mahdollista käyttää, jolloin työ on aloitettava termien keräämisestä. Oppikirjojen ja oppimateriaalien hakemistot tai termiluettelot voivat toimia työskentelyn pohjana. Myös tällaisia sanalistoja voidaan tuoda yhdellä kertaa tietokantaan, mikä säästää aikaa. Pelkät sanalstatkin toimivat tietokannassa hyvänä pohjana, josta asiantuntijat pääsevät aloittamaan sivujen täydentämisen. Jos minkäänlaisia sanalistoja ja määritelmiä ei ole olemassa, asiantuntijat joutuvat tuomaan tuntemaan termejä tietokantaan yksitellen.

Tilanteesta riippuen sanastoprojekti voi edetä joko yhdestä käsitteestä kohti laajempaa verkostoa kohti tai vaihtoehtoisesti käsitteiden verkostosta yksityiskohtiin. Sivulla 9 on kerrottu käsiteanalyysistä työkaluna.

Sivulla 9 puhutaan erilaisista käsitejärjestelmistä ja käsitekaavioista.

KÄSITESIVU

Tieteen termipankissa kunkin tieteenalan termistö kootaan ns. käsitesivulle. Ensin käsitesivu luodaan, ja sen jälkeen sen tietoja voidaan täydentää vähitellen yhteyssä eri asiantuntijoiden kanssa.

Yksi käsitesivu sisältää yhden käsitteen. Käsitesivun identifioi sen nimi, joka muodostuu aihealueen nimestä ja yhdestä käsitteen suomenkielisistä nimityksistä, esimerkiksi *Kasvitiede:emi* tai *Kielitiede:adverbiaali*.

Yleisimät käsitesivun tiedot on esitetty alla. Tarkempia ohjeita on Tieteen termipankin Ohjeet-sivulla.

Sivun otsikko ja suomenkieliset nimitykset

Käsitesivun otsikko muodostuu wikissä automaattisesti käsitesivulle lisätystä suomenkielisistä *nimityksistä*. Jos jokin nimityksestä halutaan jättää pois otsikosta, se on mahdollista.

Otsikon alle tulee linkkejä suomenkielisen nimityksen nimityssivulle. Jokaisen nimityksen yhteydessä on mahdollista kertoa jotain nimityksen käytöstä, esim. missä kontekstissa tietyn synonyymiä on tapana käyttää.

Määritelmä, selite ja lisätiedot

- Keskeiset käsittä määrittävät ja kuvavat tiedot
- Eri kenttiin sijoittavat tiedot on kuvattu tämän käskirjan sivulla 15

Vieraskieliset vastineet

- Käsitten nimitykset muilla kielillä
- Vastineiden yhteydessä voi antaa tietoa käänösvastaavuudesta
- Kielten valikoimaa ei ole rajattu

Lähikäsitteet

- Linkit läheisiin käsitteisiin ja tietoa käsitesuhteesta

Lähteet

- Lyhenteet lähteistä, joita käsitesivua tehtäessä on käytetty tai joissa termi esiintyy
- Lähteen lyhenne toimii linkkinä, josta avautuu varsinainen lähdesivu. Lähdesivulla on tarkat tiedot lähteestä ja lista kaikista käsitesivuista, joilla lähte on mainittu.

Luokat

- Lista niistä Tieteen termipankin luokista, joihin käsite kuuluu

Kunkin Aihealueen asiantuntijatyöryhmät asettavat työnsä sisällölliset tavoitteet oman alansa tarpeiden mukaisesti. Termipankin yleisen käytettävyyden kannalta olisi kuitenkin hyvä, että käsitesivut sisältäisivät ainakin yhden suomenkielisen nimityksen, hyvän määritelmän sekä joitain vieraskielisiä vastineita.

Muiden tietojen osalta työryhmä voi valita ne, jotka alan käsittelijöiden kannalta ovat olennaisimmat.

emi | emilehti

emi

emilehti

Määritelmä [kukan](#) naaraspuolinen lisääntymislehti

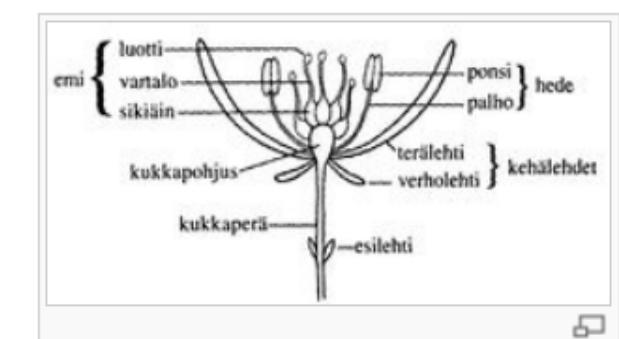
Selite Emi koostuu [sikiäimestä](#), [vartalosta](#) ja [luottista](#). Vrt. [emiö](#).

Vieraskieliset vastineet

carpel englanti

fruktblad ruotsi

frugtblad danska

Lähikäsitteet

- [hede](#) (vieruskäsite)
- [kukkalehti](#) (yläkäsite)
- [luotti](#) (osakäsite)
- [sikiäin](#) (osakäsite)
- [vartalo](#) (osakäsite)

Käytetyt lähteet

BS2001, FN2004, RK1998, SLT2006

MÄÄRITTELY

Määritelmät ovat termistön ydin, koska niiden tehtävä on auttaa tunnistamaan ja valitsemaan oikea termi muiden läheisten termien joukosta.

Määritelmissä pyritään 1) osoittamaan käsitten paikka käsitejärjestelmässä ja 2) kertomaan lähikäsitteistä erottavat käsitepiirteet. Tämä edellyttää samaan käsitejärjestelmään kuuluvien lähikäsitteiden ja niiden suhteiden selvittämistä.

Tyypillisesti määritelmässä nimetään käsitten lähin yläkäsite ja mainitaan se lisäpiirre, joka erottaa sen lähikäsitteistä (esim. *emi* = kukan naaraspuolinen lisääntymislehti, *verbijohdos* = johdos, joka on sanaluokaltaan verbi). Yläkäsitten nimityksen sijaan on mahdollista käyttää myös jotain yleiskielistä sanaa tai ilmausta (esim. *pölytys* = tapahduma, jossa siitepöly kulkeutuu heteiden ponsilta emin luotille tai havupuilla siemenaiheille).

Yhdessä määritelmässä käsittellään vain kyseessä oleva käsite, ei esimerkiksi yläkäsittettä. Yläkäsite määritellään omalla käsitesivullaan, johon pääsee linkin kautta. (Esim. *verbijohdoksen* määritelmässä ei kerrota mikä on *johdos*, vaan tämä määritellään erikseen.)

Määritelmävirheet

Määritelmissä pitää välttää kehämääritelmiä, eli käsittettä ei voi määritellä sellaisen käsitten avulla, jonka määritelmässä on käytetty ensin mainittua käsittettä (nk. ulkoinen kehä). Määritelmässä ei voi myöskään käyttää itse määriteltävään käsitteseen viittaavaa termiä (nk. sisäinen kehä).

Seuraavat esimerkit ovat Vehmas-Lehdon (2009) artikkelista.

Ulkoisen kehän muodostavat seuraava määritelmäpari (alla korjatut määritelmät):

kaista-arviointi = arviointimenetelmä, jossa metsä mitataan arviointikaistoilta → arviointi, jossa metsätalousalueen ominaisuudet mitataan arviointikaistoilta ja tiedot lavennetaan koskemaan koko aluetta

arviointikaista = kaista-arvioinnissa mitattava tietyn levyinen kaista metsää → metsätalousalueelle tasavälisesti sijoitettu määräleveä kaista, jolta tehdään arviointitavoitteen edellyttämät mittaukset)

Sisäisestä kehästä on kysymys seuraavassa määritelmässä

runko = kasvin pääverso, puun runko
→ puun pääverso

Määritelmätyypit

Määritelmät ovat ns. *sisältömääritelmiä*, jotka kuvavat käsitten keskeiset käsitepiirteet. Ns. *joukkomääritelmissä* taas luetellaan kaikki käsitten alaan kuuluvat alakäsitteet. Joukkomääritelmät ovat toimivia silloin, kun käsitten ala on selkeärajainen ja suppea.

Tieteen termipankissa määritelmät eivät ole täysiä lauseita. Ne alkavat pienellä kirjaimella eivätkä pääty pisteeseen.

Määritelmä: *varren nivelessä* sijaitseva kasvin *peruselin* (Kasvitiede:lehti)

Termit ovat tyypillisesti substantiiveja, mutta ne voivat olla myös adjektiiveja, adverbeja tai verbejä. Nyrkisääntö on, että määritelmän pääsana on samaa sanaluokkaa kuin termi, jota määritellään.

hienokarvainen = hentojen karvojen peittämä

silmikoida = jakautua siten, että tytärsolu tai itiö muodostuu emosolun kasvattamasta ulokkeesta

Tavoitteena on tehdä lähikäsitteille mahdollisimman yhdenmukaisia määritelmiä, esimerkiksi seuraavasti:

Kasvitiede:lehti

Kasvitiede:kasvulehti

Kasvitiede:aitolehti

Kasvitiede:myöhäislehti

Määritelmä: *varren nivelessä* sijaitseva kasvin *peruselin*

Määritelmä: *kasvin yhteyttävä, yleensä vihreä lehti*

Määritelmä: *ikäsarjansa* keskivaiheilla oleva *kasvulehti*

Määritelmä: *ikäsarjansa* loppuvaiheessa oleva *kasvulehti*

Useimmiten määrittelyssä käytetään toisia termejä, useimmiten ainakin yläkäsitteseen viittaavaa termiä. Näistä tehdään linkkejä, jotka johtavat omille käsitesivuilleen. Linkkeinä sanoat erottuvat termeiksi eivätkä sekaannu sanojen yleiskielisiin merkityksiin.

Määritelmä: *varren nivelessä* sijaitseva kasvin *peruselin* (Kasvitiede:lehti)

Keskustelu

Jokaisen käsitesivun Keskustelu-välilehdellä voi aloittaa keskustelun käsitteseen liittyvistä kysymyksistä, esimerkiksi nimityksistä, määritelmistä, koulukuntleroista. Keskustelun avulla pyritään löytämään konsensus, mutta on myös mahdollista esittää yhdellä käsitesivulla useampia määritelmiä tai tehdä kokonaan kaksi eri käsitesivua (kuten viereisellä sivulla on kuvattu).

NIMITYKSET

Nimitykset voivat olla perussanoja, johdoksia, yhdyssanoja, sanaliittoja tai lyhenteitä. Yleensä ne esitetään perusmuodossa. Kovin pitkiä sanaliuttoja ei suositella. Tyypillisimillään nimitykset ovat substantiiveja, mutta ne voivat olla myös adjektiiveja, adverbejä tai verbejä.

Käsitteillä voi olla useita synonymisiä nimityksiä, joista voi Tieteen termipankissa antaa selventävää tietoa. Yksittäisiä nimityksiä voi merkitä *suositeltaviksi*, *vältettäviksi*, *harvinaisiksi*, *arkisiksi*, *vanhentuneiksi* tai *ehdotetuiksi*. Tällaisia käyttösuosituksia annetaan vain tarvittaessa. Tietyn nimityksen käyttöä voidaan hienovaraisesti suosittaa myös esittämällä se listassa ensimmäisenä. Synonyymisten nimitysten mahdollista eritytyyttä käyttöä voi havainnollistaa myös Se- litteessä. Lisätiedoissa taas voi antaa tietoa nimitysten etymologiasta eli sanojen alkuperästä.

Tieteen termiparkin käyttäjien kannalta olisi hyödyllistä, että käsitesivulle lisättäisiin mahdollisimman kattavasti sellaiset nimitykset, joita käsitteestä käytetään tai on käytetty – myös sellaiset, jotka tiedetään harhaanjohtaviksi tai muuten käytökelvottomiksi. Tällaiset nimitykset varustetaan asianmukaisella huomautuksella nimityksen käytökelpoisudesta.

Hyvä nimitys?

Hyvä nimitys on läpinäkyvä ja helppokäytöinen (helppo kirjoittaa ja taivuttaa). Nimitykset voivat olla joko omakielisiä sanoja tai lainasanoja. Erikoislainatkin kävät, jos ne mukautuvat suomen kielen taivutusjärjestelmään.

Jos nimitys johtaa harhaan käsiteen ymmärtämistä, voi olla tarpeen vaihtaa nimitystä. Vaikintuneita nimityksiä ei kuitenkaan kannata ilman painavia perusteita vaihtaa uusiin, koska uusien termien oppiminen vie yleensä aikaa.

Uusien nimitysten muodostamisessa kannattaa tarkastella jo nimettyjä lähikäsitteitä. Niemeäminen on hyvä tehdä oleennaisten käsitepiirteiden avulla. Läpinäkyvyttä lisää, jos esimerkiksi ylä- ja alakäsiteiden nimityksillä on suhde myös sanatasolla (esim. *johdos* vs. *verbijohdos*), sama pätee vieruskäsiteisiin (esim. *verbijohdos*, *adjektiivijohdos*).

Samaa nimitystä ei tulisi käyttää sekä ylä- että alakäsiteestä. Vieraskielisten vastineiden paikalla voi kuitenkin antaa yläkäsiteen nimityksen, jos vastaavaa termiä ei ole tai sitä ei tunneta. Tällöin pitäisi kuitenkin antaa tietoa myös käänösvastaavuudesta.

Nimityksen kieli ja nimityssivun nimi	suomi	revontulet	Järjestys otsikossa	Poista
Käyttösuositus				
Käyttöhuomautus	itsenäisenä sanana aina monikossa			
Käännösvastaavuus				
Näkyy otsikossa	☒			
Nimityksen kieli ja nimityssivun nimi	englanti	aurora	Järjestys otsikossa	Poista
Käyttösuositus				
Käyttöhuomautus	tieteellisissä yhteyksissä			
Käännösvastaavuus				
Näkyy otsikossa	☐			
Nimityksen kieli ja nimityssivun nimi	englanti	northern lights	Järjestys otsikossa	Poista
Käyttösuositus				
Käyttöhuomautus	yleiskielessä			
Käännösvastaavuus				
Näkyy otsikossa	☐			

Nimityksen lisääminen

- Kielestä riippumatta kaikki nimitykset tallennetaan käsitelomakkeen Liittyvät nimitykset -osioon.
- Kentät käyttösuositus, Käyttöhuomautus ja Järjestys otsikossa on tarkoitettu suomenkielisille nimityksille.
- Järjestys otsikossa -kenttä täytetään silloin, kun käsitteellä on useita suomenkielisiä nimityksiä.
- Käännösvastaavuus-kenttä on tarkoitettu vieraskielisille vastineille.
- Mikäli vieraskieliselle nimitykselle ei vielä löydy oikeaa kielitä vetovalikosta, ota yhteys ylläpitoon.

KÄSITEJÄRJESTELMÄT

Käsiteanalyysi

Käsiteanalyysi on systemaattisen sanastotyön menetelmä, jossa tarkastellaan käsitteiden sisältöä ja suhdetta toisiinsa. Se on hyödyllinen menetelmä erityisesti silloin, kun alalla ei ole minkäänlaisia sanastoja, jotka voisivat toimia työskentelyn pohjana. Käsiteanalyysistä on apua erityisesti määrittelyssä ja lähikäsitteiden merkitsemisessä.

Käsitejärjestelmät

Käsiteanalyysissä tarkastellaan käsitteitä järjestelmän osana: niiden ylä-, ala- ja vieruskäsiteitä erilaisissa käsitejärjestelmissä. Tyypillisimmät käsitejärjestelmät ovat hierarkisia, koostumussuhteisia, funkiosuhteisia tai moniulotteisia järjestelmiä. Käsitesuhteiden selvitys auttaa sekä määrittelyssä että lähikäsitteiden yksilöinnissä ja kuvaamisessa.

Hierarkkinen käsitesuhde vallitsee laajemman yläkäsitten ja sitä suppeamman alakäsitten välillä (esim. *johdos* vs. *verbijohdos*). Alakäsite sisältää kaikki yläkäsitten piirteet sekä vähintään yhden lisäpiirteen. Alakäsitettä vastaa suppeampi joukko tarkoitteita kuin yläkäsitettä, ja se voidaan ajatella yläkäsitten erikoistapaukseksi (x on tietynyyppinen y). Hierarkkiset käsitesuhteet ovat kaikkein tyypillisiä, ja niissä käsittetään nimittäin yksinkertaisesti toistensa ylä-, ala- ja vieruskäsiteiksi.

Koostumussuhteissa eli osa-kokonaisuussuhteissa osakäsitteet ovat kokonaisuuskäsitteen osia (x on y:n osa).

Funktiosuhteet ovat tyypillisesti ajallisia, paikallisia, toiminnallisia, välineellisiä sekä alkuperään ja syntyn liittyviä suhteita. Funktiosuhteen typpi (esim. syysuhde, aikasuhde) käy yleensä ilmi määritelmästä.

Moniulotteisissa käsitejärjestelmissä yläkäsiteestä päästään erilaisiin alakäsitevalikoimiin käyttämällä eri jaotteluperusteita. Yhden ja otteluperusteen mukaiset eli yhteen ulottuvuuteen kuuluvat alakäsitteet eivät voi yhdistyä uudeksi käsitteeksi, mutta useasta eri ulottuvuudesta poimittuja alakäsitteitä voidaan yhdistää uusiksi käsitteiksi. Sivun 2 kuva esittää moniulotteista käsitejärjestelmää.

Lähikäsitteet

Käsite	Kielitiede:nominijohdos	Poista	☰
Suhde	vieruskäsite		
Käsite	Kielitiede:inkoatiivinen verbijohdos	Poista	☰
Suhde	alakäsite		

Lähikäsitteiden lisääminen käsitelomakkeeseen

- Uusi lähikäsite lisätään Lisää lähikäsite -painikkeesta.
- Käsite-kenttään kirjoitetaan lähikäsiteen käsitesivun nimi. Lähikäsiteeksi on mahdollista antaa käsittetä muitakin aihealueita kuin omalta, ja siksi käsitesivun nimessä on oltava aihealueen tunnus.
- Suhde-kenttään voidaan täsmennää käsittetien välinen suhde. Kentän täyttäminen ei ole välittämätöntä.
- Mikäli käsitesivulla lähikäsiteen linkki ei toimi, lähikäsiteellä ei vielä ole sivua tai sivun nimi on lomakkeessa väärin.

LUOKITTELU

Käsitteiden luokittelu helpottaa suurten aineistojen hallintaa, joten mahdollisia luokkia kannattaa pohtia jo sanastoprosessin alkuvaiheessa. Luokituksen avulla sanastotyötä voi jakaa tehokkaasti työryhmän kesken ja sanaston eri osien seuranta helpottuu.

Luokiteltuja käsitesivuja on myös helppo selata, erityisesti mikäli luokitus kootaan pääluokan alle. Tällöin kaikki luokat ovat selattavissa yhteisen yläluokan si-vulta.

Tieteen termipankissa on mahdollista luokitella termejä monin tavoin esimerkiksi tieteenhaarojen mukaan. Luokkien nimet voivat olla esimerkiksi tieteenalan osa-alueita tai haaroja (esim. Kasviekologia, Kasvimorfologia), mutta ne voivat myös olla ns. apuluokkia, joissa nipputetaan yhteen kuuluvat käsitteet saman luonnehtivan otsikon alle (esim. Kasvupaikka, Juureen liittyvät käsitteet).

Jokainen luokkasivu sijaitsee itsekin jollain ylemmän tason luokkasivulla, ja näin luokat muodostavat luokkapuun, jossa ylimpänä on aihealueen pääluokka. Koko luokkapuu on selattavissa aihealueen pääluokkasivulta, ja sieltä saa listana näkyviin kaikki halutun alaluokan sisältämät käsitesivut.

SIVUJEN LISÄÄMINEN LUOKKIIN ja LUOKKIEN LISÄÄMINEN LUOKKAPUUHUN

Käsitesivut

- Käsitesivu lisätään haluttuun luokkaan kirjoittamalla luokan nimi käsitelomakkeen Luokat-kenttään.
- Käsitesivu kuuluu automaattisesti aihealueensa pääluokkaan.
- Jos luokkaa ei ole vielä olemassa, tallennetulla käsitesivulla lisätyn luokan nimi näkyy harmaana linkkinä. Linkin avaamalla pääsee luomaan uuden luokkasivun.

Luokkasivut

- Luokka sijoitetaan ylemmän tason luokkaan Luokkasivun Muokkaa-välilehden kautta.
- Linkki muodostuu yläluokkasivun nimestä (esim. Luokka:Kielitiede) jota ympäröivät kaksinkertaiset hakasulut. Esimerkiksi luokka "Kielitteen lähialueita" on sijoitettu luokkaan Kielitiede kirjoittamalla alaluokan (Luokka:Kielitteen lähialueita) sivulle Muokkaa-näkymässä [[Luokka:Kielitiede]].

Tieteenalat muodostavat termipankissa omat ns. nimiavaruutensa, joita nimiteään Aihealueiksi. Jokaisella aihealueella on oma pääluokkansa, jolla on aihealueen kanssa sama nimi (esim. Kasvitiede, Kielitiede). Yksittäinen käsite voi kuulua useampaan luokkaan, mutta jokaisen käsitteen olisi hyvä kuulua ainakin yhteen luokkaan. Luokituksen ei ole tarkoitus olla rajoittava, vaan käytännössä luokat ovat usein laajaltikin päallekkäisiä.

Luokka:Kielitiede

Seuraavat 4 alaluokkaa kuuluvat tähän luokkaan. Alaluokkien kokonaismäärä luokassa on 4.

- [+] [Kieliryhmien tutkimus](#) (9 L)
- [+] [Kielitteen lähialueita](#) (6 L)
- [-] [Kielitteen osa-alueita](#) (16 L, 1 S)
 - [x] [Antropologinen kielentutkimus](#) (7 S)
 - [x] [Filologia](#) (1 S)
- [-] [Fonetikka](#) (4 L, 731 S)
 - [x] [Akustinen foneettika](#) (1 S)
 - [+] [Artikulatorinen foneettika](#) (3 L, 6 S)
 - [x] [Auditiivinen foneettika](#) (3 S)
 - [x] [Prosodia](#) (1 S)
- [x] [Fonologia](#) (169 S)
- [x] [Historialis-vertaileva kielitiede](#) (123 S)
- [x] [Keskusteluntutkimus](#) (401 S)
- [+] [Kielenoppiminen](#) (3 L, 26 S)
- [x] [Kielikontaktitutkimus](#) (5 S)
- [+] [Kielitypologia](#) (1 L, 81 S)
- [x] [Kirjoitetun kielen tutkimus](#) (33 S)
- [+] [Merkityksen tutkimus](#) (2 L, 4 S)
- [+] [Morfologia](#) (2 L, 384 S)
- [+] [Sanaston- ja nimistöntutkimus](#) (4 L, 29 S)
- [x] [Sosiolingvistiikka](#) (111 S)
- [+] [Syntaksi](#) (1 L, 632 S)
- [+] [Tekstintutkimus](#) (1 L, 149 S)
- [+] [Kielitteen teorioita ja menetelmiä](#) (6 L, 2 S)

POLYSEΜIA JA SYNONYΜIA

Päälekkäisydet

Käsitteiden rajat ovat toisinaan liukuvia, ja samasta käsitteestä voidaan eri tilanteissa käyttää eri nimitystä; toisaalta eri käsitteistä voidaan käyttää samaa nimitystä. Samakin termi taas voidaan haluta määritellä eri tieteenaloilla tai -haaroissa eri näkökulmasta. Tieteen termipankki pyrkii tarjoamaan erilaisia ratkaisuja päällekkäisyksien osoittamiseen.

Varsinkin läheisillä tieteenaloilla on yhteistä käsitteistöä, jolloin voi olla järkevää esittää sama käsitesivu useammalla aihealueella. Tällöin määritelmän tulee olla laajuudeltaan sellainen, että se kattaa käsitteen alaan kuuluvat tarkoitheet kaikilta aihealueilta. On myös mahdollista luoda samalle käsitteelle omat sivunsa kullekin tieteenalalle, jolloin jokainen määrittelee käsitteen omasta, hieman suppeammasta näkökulmasta. Yhteisten nimitysten kautta pääsee tarkastelemaan määrittelyä muilla aloilla.

Yksi käsite, useita määritelmiä

Yhden tieteenalan sisällä voi olla käsitteitä, joita määritellään eri tavalla riippuen koulukunnasta. Jos käsiteanalyysin jälkeen päättyy siihen, että näkemys- ja määrittelyeroista huolimatta kyse on lopulta yhdestä ja samasta käsitteestä, käsitesivulla voidaan antaa useampia määritelmiä. Useamman määritelän esittämistä samalla sivulla puolustaa erimerikksi se, jos vastineet ja vieruskäsitteet ovat yhteyiset.

Yksi nimitys, useampi käsite

Silloin kun luodaan kaksi (tai useampia) samannimistä käsitesivua, halutaan osoittaa, että on kyse eri käsitesisäällöistä. Esimerkiksi biologiassa ja kielitieteessä on molemmissa termi *morfologia*, mutta termien käsitesisältö on eri. Myös yhden tieteenalan sisällä voi olla kaksi samannimistä käsitettä, joita varten on luotava erilliset sivut. (Esim. kielitieteessä syntaksin ja morfologian korrelaatit ovat eri käsitteitä; käsitesivut poikkeavat myös vieraskielisten vastineiden ja lähikäsitteiden osalta.)

Useita nimityksiä, yksi käsite

Synonymia on mahdollista ja hyvin myös tavallista myös tieteen termeissä. Tieteen termipankissa kaikki käsitteen synonymiset nimitykset esitetään samalla käsitesivulla. Jos synonymien nimitysten käytössä on jotain eroa, esimerkiksi kontekstiin liittyviä, siitä kannattaa tehdä ns. käyttöhuomautus kyseisen nimityksen kohdalle. Samalla sivulla esitettyjen nimitysten kohdalla pitää kuitenkin varmistaa, että kyse todella on samasta käsitteestä eikä synonymilistassa mainita esimerkiksi toistensa lähikäsitteitä. On myös huomattava, että jos käsitesivulla on useita suomenkielisiä synonymeja, yleensä myös vieraskielisten vastineiden lista on laaja.

Hakutulokset

morfoogni

Kielibiedemorfologia

Luekka Morfologia -uniön kuvat N lähdönaineistotunnus: Ei | käsite morfologia | lääketieteenleisto | Reabilitaatiopu. kiel: suomi | loppityyppi ...
706 B (63 sivua) - 15. heinäkuuta 2013 kello 12:33

Biologia:morfologia

legos opp. kieli suomi | otsikko=sa Y | otsikko=sa Y | nimitys morfologia kieli englant | nimitys morphology kieli ruotsi | nimitys ...
S22-3 (75 sivua) - so, Lehmitkauta 2013 jalle 12,00

© ResearchGate GmbH. All rights reserved. | [Privacy](#) | [Legal](#)

korrelaatt

الطبعة الأولى

Määritelmä on se, joka **sisältyy** teknologian ja tietotekniikan, sekä esimerkiksi
Selite Forumin teknologia- ja tietotekniikan koulutusohjelmissa käytetty termi. Se viittaa teknologialliseen
tietotekniikan ja tiedon väliseen yhteistoimintaan.

Digitized by srujanika@gmail.com

korrelaatt

200

Mida vähemalt on vaja, et kõik puhet ja mõistet läksid üles ja lõi uue sõltuva seaduse jäätte, mis alustab uute ja suuret väljapuhkuseid, mis vahetuvad seaduse ja mõistega. Soltse kaameraklikud töötajad töötavad ja tulevad korraselt teha seaduse kui konkreetsemat numbre ja nime.

200-144

Mida siin selgitatakse välja, et mida ei saa teha, kui pole vaja selleks vaidlema ja mida ei saa teha, kui pole vaidlema. Selleks tulevad kaasnevad väljendused ja mõistmed.

Harmonisointi

Harmonisoinnilla tarkoitetaan käytetyn termistön yhdenmukaistumista. Tieteen termipankki tarjoaa mahdollisuuden asiantuntijoiden keskusteluun, jolloin saatetaan päästä myös jonkinlaiseen termi- ja käsiteharmonointiin esimerkiksi eri koulukuntien ja lähitieteiden välillä.

TERMINOLOGIA JA ENSYKLOPEDIA

Määritelmän ulkopuolelle jäävä selittävä tieto

Määritelmän tulee olla mahdollisimman lyhyt. Sen pitäisi sisältää vain se tieto, jonka lukija tarvitsee sijoittaa käsitteensä oikealle paikalle käsitejärjestel-mään. Kaikki muu tarpeelliseksi katsottava määrittely Tieteen termipankissa tulee sijoittaa Selite-kentään.

Selitteessä voi mainita tärkeimpää ymmärrystä lisääviä käsitepiirteitä ja antaa esimerkkejä käsitten alaan kuuluvista tarkoitteista. Selitteiden vuoksi itse määritelmät voidaan pitää lyhyinä.

Selitteet koostuvat yleensä useista virkkeitä, joissa käsitetty valotetaan esimerkiksi eri käyttäjäryhmien kannalta. Tieteen termipankissa selitteissä on hyvä antaa sellaista tietoa, joka auttaa erityisesti opiskelijoita tai maallikoita ymmärtämään tieteellisiä käsitteitä.

SELITE

- Selite-kentään kirjoitetaan käsitten ymmärtämisen kannalta kaikki sellaiset olen-naiset tiedot, jotka eivät kuulu määritelmään.
- Selite voi koostua useista virkkeitä.
- Selitteessä on mahdollista antaa esimerkkejä, viitata Tieteen termipankin ulkopuolelle esim. linkkiin avulla tai kertoa lisää nimityksistä.

LISÄTIEDOT

- Lisätiedot-kentässä voidaan kertoa muun muassa nimitysten etymologiasta tai muusta alkuperästä.
- Lisätiedot-kentässä on mahdollista esittää sitatteja lähteistä.

KUVAT

- Käsitesivun Muokkaus-välilehden Kuvat-kentään kirjoitetaan sivulle liitettävän kuvatiedoston nimi.
- Linkki ”Kuvien tallennussivu” kentän oikealla puolella johtaa sivulle, jossa kuvan voi tallentaa. Tieteen termipankkiin ladattaviin kuviin tulee olla oikeudet. Kuvan lisääjä määrittelee, millä lisensillä kuvaa voidaan käyttää.

Termistö ja ensyklopedia

Määritelmän, selitteen, lisätietojen ja kuvien avulla käsitteestä voidaan antaa termipankin käyttäjälle hyvinkin perusteellinen kuva. Tieteen termipankin tarkoitus ei kuitenkaan ole toimia tieteellisenä ensyklopediana, vaan termistonä. Termipankin sivulle tallennettujen tietojen pitäisi auttaa lukijaa käyttämään tieteellistä terminologiaa oikein ja ymmärtämään tieteellisiä tekstejä. Laajoille ja perinpohjaisille, tieteellistä tutkimusta esitteleville teksteille parempi sijoituspaikka on esimerkiksi vapaa tietosanakirja Wikipedia (www.wikipedia.org), jonka sivulta taas voi linkittää Tieteen termipankin käsitesivulle.

ruoti | lehtiruoti

ruoti

lehtiruoti

Määritelmä lehden kannan ja [lavan](#) välinen, yleensä kapea osa

Selite Kerrannaisessa lehdilavassa lehdyn ja [keskirangan](#) haaran välinen osa.

Lisätiedot lat. *petiolus* = pieni jalka

Vieraskieliset vastineet

[petiole](#) englanti

[leaf-stalk](#) englanti

[blaðstelkur](#) fäöri

[blaðstilkur](#) islanti

[petiolus](#) latina

[bladskift](#) norja

[bladstilk](#) norja

[bladskift](#) ruotsi

[bladstilk](#) tanska

Lähikäsitteet

- [lapa](#) (koostumussuhteinen vieruskäsite)
- [lehti](#) (kokonaisuuskäsite)
- [lehtikanta](#) (koostumussuhteinen vieruskäsite)

Käytetyt lähteet

[BS2001](#), [FN2004](#), [Kalela1971](#), [RK1998](#), [SLT2006](#)

SIVUJEN MUOTOILU

Termipankin sivulle täydet nettiä tietoja yleensä vain kirjoittamalla tieto sille varattuun kenttään. On kuitenkin eräitä tapauksia, joissa on turvauduttava erityisiin muotoilusääntöihin. Näiden muotoilusääntöjen avulla sivujen teksti saadaan näkymään esimerkiksi lihavoituna, kursivoituna tai linkkinä toiselle sivulle. Tälle sivulle on koottu keskeisimmät muotoiltuohjeet. Tarkempia ohjeita löytyy Tieteen termipankin Ohjeet-sivulta.

Ohjeet	Lomakkeen täyttöohje on erillisellä sivulla.
1. Määritelmä	[[Kielitiede:verbi verb]] tai [[Kielitiede:lause lauseen]] [[Kielitiede:täydennys täydennys]] tai [[Kielitiede:määrite määrite]], joka ilmaisee esimerkiksi aikaa, paikkaa, tilaa, tapaa, välinettä, keinoa, syytä tai ehtoa
2. Selite	Adverbiaalina on paikallissijainen substantiivilauseke, prepositiolauseke tai lause: "Ensi kerralla" "saatte uuden tehtävän", "You can see better" "with the binoculars", "Jag är sorsen" "eftersom de lämnade mig".
3. Kuvat	(Kuvien tallennussivu)
5. Lähteet	KFT1993, KAS2003, VISK2008
6. Tarkistettu	☒
7. Lisätiedot	 VISK2008: Adverbiaali on yleisnimitys sellaisten lausekkeiden lauseenjäsentehävälle, jotka ovat muussa muodossa kuin kielipillisessä sijassa, esim. "Matkustan pohjoiseen", "Illalla" lueskelin "kotona", Tämä tapahtuu "ennen syntymääni", Hän hiihtää "nopeasti". Myös lause esintyy adverbiaalina: "Jään kotiin, "jos sataa"". Käytännössä adverbiaalilla tarkoitetaan muita lauseenjäseniä kuin subjektit, objektit tai predikatiivit; tosin kielipillisissä sijoissa esiintyvä
8. Luokat	Syntaksi,
Sisältää ilmiön kuvausartikkelin ☐	

Monikielisyys

Termipankin lähtökohta on kansalliskielisessä terminologiassa. Tämä tarkoittaa sitä, että käsitesivut pyrkivät kuvaamaan kansalliskielisen terminologian käsitejärjestelmiä ja muun kieliset käsitejärjestelmät kuvataan suhteessa näihin. Mikäli aihealueen asiantuntijat niin toivovat, samanaikaisesti käytössä olevien kielien valikoima voidaan laajentaa, ja mahdollistaa rinnakkaiskieliset määritelmät ja selitteet muillakin kielillä. Tämän rinnakkaiskielisyyden toteuttamiseksi on otettava yhteys termipankin ylläpitoon.

LINKIT

Linkki tehdään ympäröimällä linkin osoitesivu kaksoinkertaisilla hakasulkeilla. Linkin osoite ja ulkoasu voidaan erottaa hakasulkeiden sisällä |-merkillä (joka tavallisimmissa näppäimistöissä löytyy painamalla näppäimiä Alt Gr + <|>).

Wikitekstin muotoilut:	Wikisivulla:	Sivu, jolle linkki johtaa:
linkki sivulle [[Hakemisto]]	linkki sivulle Hakemisto	Hakemisto
[[Hakemisto linkki Hakemistoon]]	linkki Hakemistoon	Hakemisto

LIHAVOINNIT JA KURSIVOINNIT

Lihavointeihin ja kursivointeihin käytetään '-merkkiä, joka on tavallisimmissa näppäimistöissä rivinvaihtonäppäimen vasemmalta puolelta. Kaksien '-merkkien välillä sijoitettu teksti näkyy kursivoituna, kolmien lihavoituna. Jos haluaa molemmat, '-merkkejä tulee olla viisi molemmilla puolin. Tyypillisin muotoilu Tieteen termipankissa on kursiivi, jota käytetään mm. silloin, kun annetaan asiasta kielellinen esimerkki (esim. kreik. *fylion* = kasvi).

Lomakekentässä:	Wikisivulla:
katkelma "esimerkinä" käytetystä tekstistä	katkelma esimerkinä käytetystä tekstistä
katkelma "esimerkinä" käytetystä tekstistä	katkelma esimerkinä käytetystä tekstistä
katkelma "esimerkinä" käytetystä tekstistä	katkelma esimerkinä käytetystä tekstistä

RIVINVAIHTO

Rivinvaihtoon käytetään merkkiyhdistelmää
.

ALAVIITTEET

Alaviitteitä käytetään silloin, kun halutaan antaa tarkennettuja lähdetietoja. Alaviitteiksi tarkoitettu viittaus ympäröidään tekstin sisällä <ref> ja </ref> -yhdistelmillä.

Merkkien sisällä olevan tekstin wiki sijoittaa automaattisesti otsikon Alaviitteet alle, ja sijoittaa sen tilalle numeroyläindeksiin. Mikäli viittaukseen halutaan käyttää jotakin termipankkiin jo tallennettua lähettää, sijoitetaan <ref>-yhdistelmien sisään tämän lähdesivun nimi: <ref>Lähde:VISK2008</ref>.

RINNAKKAIKIELISYYS

Monikieliset määritelmät

Tieteen kansallisen termipankin ensisijainen tavoite on tuottaa termittietoa suomen kielessä ja sen rinnalla tietoa muunkielisistä käänösvastineista. Wikialustalle on mahdollista saada avautumaan myös kenttä muunkielistä määritelmää varten. Jos aihealueella halutaan käyttää tästä mahdollisuutta, ottakaa yhteyttä hankkeen koordinaattoriin. Esimerkiksi englanninkielistä määrittelymahdollisuutta kannattaa käyttää silloin, kun termityö tähtää määritelmien harmonisointiin eri kielten välillä. Huomaa kuitenkin, että termien määritelmät ja käytöalat eivät vältämättä osu yksiin eri kielten välillä, vaan tutkimusalan perinne on voينut tuottaa eroavuuksia. Joissakin tapauksissa voi sen vuoksi olla parempi käyttää suomenkielisen aihealueen rinnalla kokonaan englannin- tai ruotsinkielistä aihe-alueita. Suomenkielisen käsitesivujen määritelmät kuvaavat termin käytöalaa suomen kielessä, muunkielisten ko. kielestä lähtien. Jos suomenkieliselle sivulle avautuu muunkielinen määritelmä, tulee määritelmien vastata toisiaan.

acyclic graph

Määritelmä verkko, jossa ei ole syklejä

(en)▲

Määritelmä a graph without cycles

Selite Verkko (esim. automaatti), jossa mistään solmusta ei pääse takaisin samaan solmuun

(suoraan tai käymällä välillä toisissa solmuissa).

(en)▲

Selite In an acyclic graph there is no way to return to the same node (or state) by any sequence of steps (or transitions)

Tieteen termipankki internetissä www.tie tee ntermipankki.fi
Tieteen termipankin blogi blogs.helsinki.fi/tie tee ntermipankki

Kirjallisuutta

Haarala, Risto 1981: *Sanastotyön opas*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 16. Helsinki.

Kudashev, Igor 2013: *Quality assurance in terminology management—Recommendations from the TermFactory project*. University of Helsinki, Palmenia Centre for Continuing Education. Kouvolan.

Nuopponen, Anita & Pilke, Nina 2010: *Ordning och reda. Terminologilära i teori och praktik*. Nordstedts.

Suonuuti, Heidi 2006: *Sanastotyön opas*. Sanastokeskus TSK ry. Helsinki.

Terminology work – Principles and methods. ISO 704: 2000. Geneve: ISO

Vehmas-Lehti, Inkeri 2009: *Puusta katsoen. Metsätermit ja metsäsanakirjan laadinta*. Käännösteen laitoksen julkaisuja VII. Helsinki: Käännösteen laitos.